

Analitzar la política cultural: incorregiblement plural o incompatible ontològicament?*

Clive Gray

UNIVERSITY OF WARWICK

C.J.Gray@warwick.ac.uk

Rebut: 07/06/2016

Acceptat: 03/11/2016

RESUM

Els enfocaments de l'estudi de la política cultural solen vincular-se a disciplines concretes, cosa que pot dur a un fracàs en l'intent d'apreciar les diferències reals entre aquestes disciplines d'acord amb el que investiguen i com es realitzen aquestes recerques. Les diferències en els nivells ontològic, epistemològic i metodològic entre diverses disciplines impliquen que no siga possible adoptar sense més el que cada disciplina diu sobre la política cultural en sentit estricte. Sense una comprensió major, des del punt de vista teòric i metodològic, de les eines disponibles per a l'anàlisi de la política cultural, és poc probable que es genere un enfocament analític més sofisticat. En aquest article, es discuteixen les conseqüències d'aquest fet per a l'anàlisi de la política cultural i els futurs desenvolupaments analítics en aquesta àrea.

Paraules clau: anàlisi, teoria, metodologia, política cultural.

ABSTRACT. *Analysing cultural policy: incorrigibly plural or ontologically incompatible?*

Approaches to the study of cultural policy are currently tied to particular disciplines. This can lead to a failure to appreciate the real differences between these disciplines in terms of what they are investigating, and how they go about these investigations. The differences that exist at ontological, epistemological and methodological levels between differing disciplines mean that it is not possible to simply adopt what each discipline is saying about cultural policy at face value. Without greater theoretical and methodological understanding of the tools that are available for the analysis of cultural policy, it is unlikely that a more sophisticated approach to analysis will be generated. The consequences of this for both the analysis of cultural policy and future directions of analysis in the field are discussed.

Keywords: analysis, theory, methodology, cultural policy.

Autor per a correspondència / Corresponding author: Clive Gray, Centre for Cultural Policy Studies, Millburn House, The University of Warwick, Coventry, CV4 7HS, United Kingdom.

Suggeriment de citació / Suggested citation: Gray, C. (2016). Analitzar la política cultural: incorregiblement plural o incompatible ontològicament?. *Debats. Revista de cultura, poder i societat*, 130 (2), 17-32.

SUMARI

Introducció

Comparació d'enfocaments

Definir "cultura"

Què és la "política cultural"?

Metodologies d'anàlisi

Remarques finals

Agraïments

Referències bibliogràfiques

* Publicat originalment a: Gray, C. (2010) *Analysing cultural policy: incorrigibly plural or ontologically incompatible?*, *International Journal of Cultural Policy*, 16 (2), 215-230. Reimprès amb el permís de l'editor Taylor & Francis Ltd, www.tandfonline.com.

*World is crazier and more of it than we think,
Incorrigibly plural. I peel and portion
A tangerine and spit the pips and feel
The drunkenness of things being various.*

El món és més boig i encara més del queensem,
Incorregiblement plural. Pele i faig a trossos
Una mandarina i escup els pinyols i sent
L'embriaguesa de les coses que són diverses.
(MacNeice 1964: 26)

INTRODUCCIÓ

El *cri de coeur* de Bennett (2004) respecte a les incompatibilitats que hi ha entre diversos enfocaments disciplinaris, teòrics i metodològics relacionats amb la comprensió i l'anàlisi de la política cultural identificava una tensió que no està subjecta a una simple resolució o a una definició per decret. Es pot comprovar que aquesta tensió és real en el nombre de publicacions, cada vegada major, que tracten de la política cultural, moltes de les quals semblen funcionar en un grup de sitges analítiques tancades hermèticament que estan marcades per un grau d'incomprensió mútua, és a dir, que no presten cap mena d'atenció a la resta. La manca d'enteniment que es mostra deriva principalment d'una mala comprensió de les diferències entre metodologies d'anàlisi emprades dins de diferents disciplines i entre disciplines; una incapacitat de relacionar-se amb una bibliografia més àmplia procedent d'altres disciplines, i l'existència d'imatges estereotípiques relatives a diferents teories, disciplines, ontologies, epistemologies que, en el millor dels casos, són equívocues i, en el pitjor dels casos, són simplement errònies.¹

1. Per exemple, Lewis i Miller (2003: 2, 4) critiquen els enfocaments que no comparteixen els seus interessos perquè els consideren "directament elitistes". Si bé això pot donar-los punts per a situar-se políticament al costat dels àngels (radicals), no significa que els altres enfocaments siguin simplement "elitistes", com es diu. Semblantment, l'esment que fa Hesmondhalgh (2002: 19) als "béns públics" mal interpreta la noció econòmica de la indivisibilitat entenent-los com a múltiple ús. Es poden trobar interessos semblants en altres casos; una recerca més detallada d'aquest punt seria de gran valor informatiu per a entendre les conseqüències que té per a les anàlisis adoptades.

La idea que sembla subjaure a molts d'aquests fracassos és que no hi ha una única manera "vertadera" d'entendre què és la política cultural i com s'ha d'analitzar. En conseqüència, els enfocaments que no s'hi ajusten esdevenen heretgies acadèmiques, els autors d'aquests treballs han de ser expulsats a la foscor exterior i els seus treballs són ignorats per seguretat, perquè simplement estan equivocats. Aquesta arrogància carregada de superioritat només té sentit si un duu aclucalls que eviten que l'anàlisi adopte una concepció més oberta a enfocaments alternatius, o fins i tot plural. Partir d'una posició oberta com aquesta deixa espai per a investigar els punts forts i febles realment identificables en enfocaments divergents de la recerca sobre polítiques culturals. Bennett (2004) ha identificat clarament algunes de les àrees en què els mètodes d'anàlisi positivistes i interpretatius es pregunten diferents qüestions els uns als altres, cosa que els permet identificar punts d'interès diferenciats respecte als que interessin en política cultural, i, alhora, els permet identificar en altres anàlisis punts febles que limiten la seua oportunitat per a respondre les qüestions que sorgeixen d'enfocaments alternatius.²

Una proposta modesta per a tractar amb alguns d'aquests problemes en l'àmbit de les polítiques

2. L'enfocament que adoptem en aquest article és interpretatiu en el sentit que s'entén com un punt de partida per a una discussió futura dins de l'àmbit de la política cultural (un esbós en algunes qüestions clau), més que no pas un intent d'oferir una resposta definitiva a aquestes qüestions.

culturals podria incloure una identificació del ventall d'enfocaments que hom tendeix a adoptar respecte a l'anàlisi de la política cultural en si mateixa. Amb aquesta base, els punts forts i les limitacions teòriques i metodològiques dels diferents enfocaments es poden desenvolupar de manera més clara i analítica, cosa que hauria de poder corregir alguns dels malentesos més flagrants existents pel que fa a l'anàlisi. Com a mínim es podria desenvolupar una major consciència de les bases ontològiques, epistemològiques i metodològiques subjacents a diferents enfocaments i es podria identificar el seu potencial no només per a facilitar els punts forts, febles i les possibilitats de la recerca actual, sinó també el desenvolupament de nous camins futurs de recerca (Hay 2002, caps. 1-3; Moses i Knutsen 2007).

Comparacions prèvies dels enfocaments sobre la sociologia de les organitzacions (Burrell i Morgan, 1979) i les polítiques d'estat (Alford i Friedland, 1985; Dunleavy i O'Leary, 1987) han demostrat els beneficis d'aquesta mena de revisió a l'hora de clarificar les fortaleses i limitacions potencials de diversos punts de partida teòrics per a la investigació dels seus objectes d'estudi. Ampliant-la a bases disciplinàries diverses emprades en l'anàlisi de les polítiques culturals en el passat, resulta possible un exercici d'esbrossament similar.

Una major consciència de les bases disciplinàries sobre les quals es basteixen diversos enfocaments analítics també contribuirà a limitar les bifurcacions que Bennett (2004) identificava dins de l'àrea i alhora permetrà destacar aquelles àrees en què l'anàlisi pot anar més enllà simplement mirant les coses des d'una perspectiva diferent. Atés que hi ha diferències importants tant entre disciplines acadèmiques com dins de cadascuna, l'analista no pot adoptar les aportacions d'un enfocament (o un conjunt d'enfocaments) sense més i aplicar-les a un objecte ontològic, epistemològic i metodològic diferent. Al contrari, és molt probable que calga un enfocament més rigorós i consciencios analíticament abans de poder traure conclusions efectives del ventall d'enfocaments potencials existents.

COMPARACIÓ D'ENFOCAMENTS

La recerca que hem proposat es pot fer de diverses maneres. Les comparacions d'Alford i Friedland (1985) i de Dunleavy i O'Leary (1987), per exemple, investigaven l'aplicació de diferents teories al seu objecte d'estudi. Moses i Knutsen (2007) i Burrell i Morgan (1979), per la seua banda, prenen com a base de comparació diferents metodologies usades per a investigar fenòmens socials. Sabatier (2007) combina tots dos enfocaments oferint una comparació de metodologies i també de teories i models sobre el procés polític. Tanmateix, en tots els casos es destaca un conjunt de qüestions diferent de les que tractem ací. L'intent de copsar visions i enfocaments dominants en disciplines acadèmiques concretes inevitablement trepitja l'enorme varietat de cada disciplina. En el cas dels estudis culturals, per exemple, qualsevol intent de desenvolupar un panorama complet coherent del tema demanaria ignorar les diferències substancials entre els enfocaments basats en Foucault, Habermas o Gramsci i les seues versions britànica i americana. Qualsevol intent de generalització deixaria de fer justícia a alguns exemples de recerca en disciplines concretes, però no fer l'esforç d'intentar-ho simplement deixaria l'anàlisi de les polítiques culturals als llimbs des del punt de vista comparatiu, amb poca esperança d'aprendre res del que poden oferir les diverses disciplines.

Excepte en el cas que els analistes treballen des d'una perspectiva purament inductiva –si això fóra possible–, el seu treball sempre tindria el suport en un ventall de pressupòsits teòrics que estructurarien les preguntes que es respondran, com es respondran i la forma de l'anàlisi que caldria per a respondre-les.³ Si bé el treball interdisciplinari pot oferir una alternativa real al fet de treballar exclusivament dins de les restriccions d'un únic enfocament analític qualsevol, cal anar en compte d'assegurar que hi ha compatibilitat efectiva entre les característiques estructurals que mostren

3. Es pot debatre el grau real en què la inducció escapa a una base teòrica subjacent i encara queda per demostrar de manera convincent si els "fets" simplement parlen per si mateixos.

les disciplines implicades. Per tant, els intents d'usar una forma neopluralista d'anàlisi procedent de la ciència política en el context d'una perspectiva de la selecció racional procedent de l'economia causaria un greu mal a tots dos enfocaments i no seria capaç de produir res més un embolic teòric i analític. Les teories subjacents són més que un pur bufet lliure del qual l'analista pot triar el que li fa més gràcia, i tampoc no són simples caixes d'eines analítiques d'on l'investigador pot agafar una peça o un estri qualsevol a voluntat en un moment donat.⁴

Tenint en compte aquestes importants restriccions, l'enfocament que adoptem en aquest article demana una certa explicació per a demostrar per què s'han identificat com a rellevants per a la discussió algunes qüestions concretes. Es poden identificar tres àrees d'interès com a base per a investigar la manera com enfoquen algunes disciplines concretes elements clau de l'anàlisi de les polítiques culturals:

- Com intenta definir cada disciplina i enfocament concret el concepte de “cultura”, essencialment controvertit (Gallie, 1955-56, Gray, 2009);
- Com entenen la idea de “política cultural”;
- Les metodologies predominants emprades en l'anàlisi de la política cultural.

Aquestes àrees mostren que hi ha diferències reals de comprensió entre disciplines diferents i que els intents d'imposar preferències entre elles probablement redueixen el potencial d'una recerca informativa. Atesa la tendència a una mena d'absolutisme acadèmic en algunes recerques (amb afirmacions taxatives sobre el que és i ha de ser la política cultural i la recerca sobre aquest àmbit),⁵ l'acceptació i el reconeixement més ampli obre possibilitats al desenvolupament de múltiples formes d'anàlisi de múltiples temes d'investigació.

Vist que la “cultura” és un concepte essencialment controvertit –en Gray (2009) discutim les conseqüències polítiques directes d'això– i que pot rebre múltiples definicions sense que hi haja un mecanisme que permeta determinar-ne l'adequació o la precisió, la forma com es defineix aquesta paraula central en el tema d'anàlisi assumeix una importància que pot no ser tan evident en el cas d'altres àrees de la política com la defensa, la fiscalitat o la indústria, que poden ser definides i identificades de manera relativament no ambigua. Com a conseqüència, també caldrà examinar com identifiquen les diferents disciplines el tema de les “polítiques culturals”. La “política cultural” es pot identificar des de les perspectives de la sociologia, els estudis culturals, la ciència política, la planificació urbanística i l'economia, en la mesura que inclou el desenvolupament cultural de les comunitats, la diversitat cultural, la sostenibilitat cultural, del patrimoni cultural i les indústries culturals i de creació (Craik, 2007), la cultura d'estil de vida i l'ecocultura (Craik, 2005), la planificació per a la ciutat intercultural (Bloomfield i Bianchini, 2004), la planificació cultural en si mateixa (Evans, 2001), el suport a les llengües nacionals (Grayand i Hugoson, 2004), “aspectes actualment controvertits en una societat més àmplia” (McGuigan, 2006: 203), les “guerres culturals” als Estats Units (Singh, 2003, sobretot els caps. 1 i 2), “la producció de ciutadans culturals” (Lewis i Miller, 2003), i també poden tenir a veure amb “la representació, el significat i la interpretació” (Scullion i Garcia, 2005: 116) i ser una “funció política transhistòrica” (Ahearne, 2008: 2). Tenint en compte això, resulta evident que, encara que hi ha moltes aportacions sobre la política cultural, no hi ha un model clarament definit i consensuat sobre en què consisteix. Això és important per tal com la definició de l'objecte d'estudi té efectes clars en com s'ha d'estudiar: les eines per a analitzar i comprendre qualsevol versió de la política cultural han de ser adequades a la tasca a fer (Gray, 1996). El grau en què aquestes diferències entre disciplines deriven de diverses maneres d'entendre el que conceben com el contingut de la “política cultural” novament apunta a la necessitat d'una recerca sobre el significat que es dona a aquesta etiqueta.

4. Excepte, evidentment, si l'analista vol intentar traure un clau amb paper de vidre.

5. Vegeu Lewis i Miller (2003), Scullion i Garcia (2005) i McGuigan (2006), com a exemples d'aquesta tendència a blindar l'anàlisi.

La tercera qüestió que cal examinar, relativa a les metodologies usades per a l'anàlisi en les diverses disciplines, té a veure amb la qüestió de quant de coneixement s'extrau sobre el tema que s'investiga. En aquest sentit, es pot fer una distinció simple entre metodologies positivistes, interpretatives i realistes,⁶ distinció que servirà de base en la present discussió. Inevitablement, les diferents disciplines inclouen exemples d'anàlisi basats en algunes d'aquestes metodologies –si no en totes–, però en termes generals pot semblar que la major part de la bibliografia econòmica sobre la política cultural és de naturalesa positivista, la major part de la procedent dels estudis culturals és interpretativa, mentre que la sociològica o la procedent de la ciència política semblen ser, en efecte, més realistes quant al seu abast. Discutirem la validesa d'aquesta afirmació més endavant, en un estadi final de l'article, així com les conseqüències d'aquestes tries metodològiques per al que es pot investigar de manera satisfactòria en el marc de cada disciplina. Aquestes seqüències són importants en la mesura que impliquen que, fins i tot si hi ha anàlisis separades que se centren en el mateix tema, la manera com serà investigat farà que no hi haja cap base simple a partir de la qual comparar els resultats.⁷

Els resultats, les limitacions i les línies de la recerca futura que identifica cada disciplina es veuen afectats per les tries metodològiques que fan els analistes en qüestió. És evident que –atesa l'enorme varietat de resultats, metodologies i àrees d'anàlisi que es poden trobar en les disciplines implicades– cap enfocament disciplinari adoptat per a l'anàlisi té totes les respostes al ventall complet de preguntes que se'ls pot fer: cada disciplina funciona de fet en espais d'anàlisi independents que fan poc ús de les

possibilitats que tenen a l'abast altres disciplines. Aquest problema va molt més enllà de les qüestions de pures diferències metodològiques i al capdavant afecta aspectes d'ontologia i epistemologia. En aquest sentit, és poc probable que un analista pugui simplement triar entre els aspectes interessants que disciplines diverses poden oferir-se entre si i aplicar-les de manera no ambigua al seu treball. En primer lloc, els analistes han de desenvolupar un panorama més clar de les possibilitats per a la recerca que s'inclouen en marcs d'anàlisi específics i això només es pot dur a terme entenent el que ofereixen efectivament les diverses disciplines. Una revisió de la bibliografia sobre la política cultural demostra que es tracta, com a mínim, d'una tasca multidisciplinària. Totes les disciplines que esmentem a continuació han utilitzat maneres pròpies per a analitzar les dimensions de la política cultural en el passat i n'hi ha probablement d'altres que l'autor simplement no ha trobat encara: l'estètica, l'antropologia, els estudis culturals, l'economia, la geografia, els estudis del patrimoni, la història, els estudis literaris, els estudis de museística, la musicologia, la filosofia, la planificació, la ciència política, la sociologia i els estudis urbans. En un intent de limitar la discussió a una extensió apropiada, aquest article se centrarà només en quatre: els estudis culturals, l'economia, la ciència política i la sociologia.

DEFINIR "CULTURA"

Si la "cultura" és un exemple d'un concepte essencialment controvertit, podem suposar que la bibliografia inclourà múltiples definicions de la paraula. També podem esperar que no hi haja un mètode no ambigu –i certament no n'hi ha cap d'empíric– que permeti determinar l'adequació o no d'aquestes definicions (Gallie, 1955-56). En aquest sentit, no hi ha cap raó particular per a fer una mera llista de definicions diferents emprades en disciplines diverses; resulta més útil potencialment demostrar com aquestes definicions afecten el que es considera digne d'estudi en aquestes disciplines quan hom tracta d'aspectes "culturals".

6. Les metodologies ideogràfiques i nomotètiques també es poden sumar a aquestes, però per qüestions d'espai hem de restringir l'abast d'estudi d'aquest treball.

7. És difícil fer una comparació de McGuigan i Gilmore (2002) i Gray (2003) sobre la Cúpula del Mil·lenni de Londres perquè parlen de coses diferents: els primers, sobre el contingut i el significat de la Cúpula i el segon, sobre com va gestionar el govern laborista el desastre que va acabar essent la Cúpula.

La multiplicitat de definicions que s'han proposat en cada una de les disciplines que examinem certament contribueix a la idea que la "cultura" és essencialment controvertida: cap de les disciplines en qüestió té una única definició a què facen referència tots els seus investigadors. Malgrat tot, dins de les disciplines hi ha certes tendències a donar més importància a unes definicions que a unes altres. Per tant, tot i reconèixer que hi ha variants en cada disciplina, discutirem ací la base comuna que sembla existir.

En el cas dels estudis culturals, a primera vista sembla haver-hi dos denominadors comuns i no només un: el primer parteix de Williams (1961: 41-71) i el segon, procedent de diversos estructuralistes i postestructuralistes, té a veure amb pràctiques significatives semiòticament. En la pràctica, les dues acaben integrant-se tant que és difícil formular una distinció significativa entre aquestes. Una mirada ràpida als manuals sobre estudis culturals mostra una preferència per la formulació de Williams com a base per a entendre la "cultura", si més no en els nivells d'iniciació (Storey, 1998: 2; Milner i Browitt, 2002: 2-5; Lewis i Miller, 2003: 2-3). En aquesta formulació, la "cultura" adopta formes diferenciables: la "cultura" com una forma de l'ideal platònic en termes de valors, la "cultura" com a experiència enregistrada i la "cultura" com "una manera de viure" (sovint, si bé cada vegada de manera més equívoca, entesa com una visió antropològica, atès que l'antropologia de la cultura s'ha separat d'aquesta concepció: vegeu Williams, 1961: 41-71; Wright, 1998; i també Williams, 1981: 10-14, que simplement diferencia les nocions "materialista" i "idealista" de la cultura, i Baetens, 2005). En els estudis culturals es poden trobar ací i allà visions alternatives en la línia de la variant semiòtica: per exemple, McGuigan (1996: 1) entén la cultura com a relacionada amb "la producció i la circulació de significats simbòlics" –aquest és un bon exemple del que són les visions antropològiques de la "cultura" (cf. Wright, 1998), tot i que no deriva directament de l'antropologia. Aquestes definicions ofereixen entre si una barreja incòmoda del que, d'acord amb Williams (1981), podem denominar com

a concepcions idealista i materialista de la cultura.⁸ Se'n poden veure les conseqüències més clarament segons les metodologies usades en els estudis culturals, com es discutirà més endavant.

En termes de ciència política, tendeix a definir-se la "cultura" de manera concreta més que no pas en els termes generals usats en els estudis culturals. Una distinció simple seria la que hi ha entre la "cultura" com a terme abreujat per a referir-se a contextos socials en què té lloc la política (com, per exemple, Huntington, 1996, que parla de "civilització"); la "cultura" com un subconjunt de contextos socials que inclouen les valoracions, el coneixement i els sentiments respecte a l'activitat i les institucions polítiques, tornant a la idea de "cultura" cívica del treball d'Almond i Verba (1963), del qual es poden trobar versions més recents, i molt diferents, en Crothers i Lockhart (2000), i en Lane i Ersson (2002); i, finalment, com a conjunts de comportaments formals i informals basats en regles (la idea d'una "cultura administrativa", per exemple, Knill, 1998; Gray, 2002: 6-9).

Aquestes definicions són bastant diferents de les que es troben en els estudis culturals: l'encobriment més proper entre elles se situaria entre la definició de "mode de vida" en la darrera i la versió del "context social" en la ciència política, i fins i tot en això hi ha diferències considerables entre les dues, per tal com la darrera té a veure sobretot amb la interacció concreta entre les dimensions social i política de la vida social més que no pas amb els conjunts més generals d'interessos de què semblen ocupar-se sobretot els estudis culturals. En la ciència política, les definicions dominants tenen una gran influència del corrent conductista en l'estudi de la política i això afecta la mena de metodologies que es consideren adequades per al seu estudi. Aquest punt també es discutirà més endavant.

8. La diferència és encara més destacada quan es fa referència a les versions americanes dels estudis culturals, en les quals la distinció entre materialista i idealista és, potser, encara major que, per exemple, en les variants britàniques i australianes.

En el cas dels estudis sociològics de la “cultura” sembla haver-hi una divisió entre la “sociologia de la cultura” i la “sociologia cultural”, divisió denominativa que reflecteix diferències en el nivell metodològic, entre altres coses, però que implica diferents nocions del que és “el fet cultural”. Una de les seues versions té a veure amb la “cultura” com a conjunt de significats, símbols i estructures (Alexander, 2006) i implica una forma concreta d’anàlisi sociològica (o més aviat semiòtica). En una segona versió la “cultura” consisteix en espais d’actuació concrets que s’associen amb productes i/o activitats concretes limitades, per exemple, a “les arts, les indústries culturals i els sectors de la comunicació” (Bennett, 2007: 32), on s’inclouen, per exemple, l’estudi dels patrons de consum “cultural” entre grups socials concrets com en Bourdieu (1993), o el projecte britànic més recent de “Capital cultural i exclusió social” (“Cultural Capital and Social Exclusion”, vegeu Bennett i Silva, 2006). Una tercera versió tendeix a integrar “cultura” i vida social, sense fer cap distinció significativa entre les dues. Això podria semblar similar a la definició de “mode de vida” de Williams, en què la cultura és decididament “corrent” –encara que resulte completament opac en què consisteix: portat a l’extrem, la “cultura” simplement esdevé tan incloent que no hi ha manera de determinar què fa que una cosa siga específicament cultural (vegeu els comentaris inclosos en Bennett, 2007: 32).

En el cas de l’economia, la major part del treball en l’àrea de la política cultural té a veure amb el tema concret de l’economia de l’art (com en els casos d’O’Hagan, 1998 i Frey, 2003). Encara que hi ha cada vegada més llibres publicats que inclouen els mots “cultura” i “economia” en el títol, solen tractar en gran mesura de les arts com a tema de recerca (cf. Heilbrun i Gray, 1993; Towse, 1997a, 1997b, 2003; Cowen, 1998). De fet, Towse (1997a: xiii) parla del “camp de l’economia cultural, coneguda anteriorment com a economia de les arts”, cosa que indica que les dues denominacions són efectivament sinònimes, encara que a continuació argumenta que la “cultura” “té a veure amb normes de comportament i valors compartits” (1997a: xv) i que es tracta d’àrees que superen l’àmbit de l’economia. En canvi, es consideren

susceptibles d’anàlisi econòmica els *productes* culturals, productes caracteritzats perquè contenen “un element creatiu o artístic” (Towse, 2003: 2). Throsby (2001: 3-4) repeteix aquesta distinció quan identifica dos usos de “cultura”: les creences, els valors i les pràctiques compartides per grups socials (com en la versió antropològica de Williams) i, en segon lloc, com a conjunt d’activitats i productes d’aquestes activitats que tenen a veure amb “els aspectes intel·lectuals, morals i artístics de la vida humana” (Throsby, 2001: 4). Throsby es diferencia de Towse en el fet que les dues versions de la “cultura” es consideren analitzables –i, de fet, ho són– amb les eines de l’anàlisi econòmica.

Resulta clar que hi ha alguns punts comuns entre les disciplines pel que fa a com tendeixen a definir en general el concepte central de “cultura”. En totes hi ha una visió de la “cultura” com una mena de pegament social que ofereix un marc comú per a entendre com s’organitzen i interactuen els membres de la societat. Tanmateix, hi ha altres versions de la “cultura”, i seria un error ignorar aquestes variants per tal com s’orienten cap a idees bastant diferents del que és una “cultura” i què fa, i com pot ser usada i ser viscuda en termes humans. L’intent d’oferir una versió omnicomprendiva de la “cultura” en *International Journal of Cultural Policy*, la principal revista del món que tracta sobre política cultural (Deakin University, 2008) i en el principal congrés internacional de l’àrea (*International Conference on Cultural Policy Research*), en són bons exemples, que destaquen la cultura com a “comunicació simbòlica” que “integra un ventall ampli de pràctiques significatives”, i mostren un interès molt menor en les versions “antropològiques” de la cultura derivades de Williams (1961), cosa que apunta a una concepció lleugerament plural del que es pot considerar la “cultura”.

Pot semblar que l’anàlisi de la política cultural és relativament problemàtica en aquest punt: si cada disciplina parlara del mateix objecte d’estudi (cosa que no és així), seria concebible que es poguera desenvolupar una estratègia comuna per a analitzar les polítiques que s’associen amb aquest objecte. En la pràctica, això no s’ha produït, en primer lloc

per l'existència de diferències significatives dins de les disciplines –i encara més entre disciplines– respecte al que és, en realitat, el seu objecte d'estudi. Aquest problema de definició pot considerar-se com a generador de diferències en les bases ontològiques subjacents (o, alternativament, és generat per aquestes diferències), que els serveixen de base i també, com a conseqüència, generen diferències metodològiques respecte a com dur a terme l'anàlisi entre les diverses disciplines. Aquestes diferències es poden distingir més fàcilment quan s'investiguen els enfocaments de la "política cultural" (i no només respecte a la "cultura") adoptats en les diverses disciplines.

QUÈ ÉS LA "POLÍTICA CULTURAL"?

L'enorme varietat de formes de política cultural existent (Gray, 2009) indica que molt probablement hi ha moltes formes d'analitzar un determinat fenomen. Com en el cas de la definició de la "cultura", els enfocaments que han tendit a adoptar diferents disciplines se centren en un ventall de pràctiques polítiques i fins i tot allà on hi ha semblances subjacents en el que s'identifica com a digne d'estudi en aquest camp, les formes implícites com s'estudien, s'analitzen i s'entenen aquests objectes mostren diferències clares entre disciplines, així com dins de cada disciplina.

En el cas dels estudis culturals, normalment es diferencien els enfocaments que deriven de lectures concretes de Gramsci i els que deriven de Foucault. El que s'investiga i com s'analitza es veu clarament afectat per les tries fetes en aquest sentit. Tanmateix, cal notar que hi ha una tercera aproximació dins dels estudis culturals que deriva d'enfocaments centrats en tècniques dels estudis literaris (o fins i tot psicoanalítics), relacionats amb la "lectura" dels textos que hi ha a l'abast de l'investigador (vegeu McGuigan i Gilmore, 2002). A la pràctica, aquesta tendència ha afavorit pràctiques crítiques desenvolupades a partir dels estudis literaris, en concret en l'àmbit de l'anàlisi de la "cultura" com una experiència enregistrada (novament generant "textos" per a l'anàlisi), on la

distinció Gramsci/Foucault es desenvolupa com a reacció expressament polititzada contra això (Bennett, 1996, 1998).

Aquesta divisió entre tendències gramscianes i foucaultianes de la recerca en política cultural al si dels estudis culturals es pot equiparar a la que s'estableix entre el focus en la ideologia i l'hegemonia, d'una banda, i en la noció de governabilitat, per l'altra. Hi ha variants d'aquests punts de partida bàsics (per exemple, l'enfocament influït per Habermas de McGuigan 1996; 2004), però, amb tot, tendeixen a ocupar-se de les mateixes distincions focals. Com a molt, es pot discutir que la variant gramsciana adopte una agenda "populista" on les formes de la creació cultural de dalt avall s'identifiquen amb una forma radical de resistència a les forces hegemòniques dominants dins de la societat (Hall i Jefferson, 1976; McGuigan, 1992), mentre que la tendència foucaultiana pot confondre conseqüències amb causes on la creació d'individus dòcils i controlats⁹ esdevé la raó de les polítiques culturals més que no pas un resultat d'aquestes, la qual cosa, a més de ser teleològica, com nota Bennett (2004: 238), és "una formulació una mica paranoide".

Tot i que aquests extrems estan exagerats, identifiquen àrees dominants per a l'anàlisi dins de dues de les branques més comunes de l'enfocament dels estudis culturals. La branca gramsciana es concentra en els significats que s'associen amb formes concretes de comportament i expressió per part dels participants, i la branca foucaultiana se centra en l'atribució de significat a comportaments i expressions adoptades per altres. Amb tot, en els dos casos la destresa de l'analista per a identificar els "autèntics" significats

9. Com en Lewis i Miller (2003: 1), "la política cultural [...] és un espai per a la producció de ciutadans culturals en què les indústries culturals no només ofereixen un conjunt de representacions d'un mateix i dels altres, sinó també un seguit de fonaments lògics per a tipus de conducta concrets", o en Scullion i Garcia (2005: 125), que veuen la recerca en política cultural com a relacionada amb l'activitat de "fer polítiques" (en termes de Foucault) per part de l'estat i combina una implicació en la representació i en la formulació".

que es relacionen amb aquests assumptes depèn de la seua habilitat per a “llegir” per a quines polítiques i pràctiques que s’hi associen existeixen realment. Això reconnecta aquests enfocaments dominants dels estudis culturals de les polítiques amb formes de crítica literària on el crític format i hàbil és capaç d’identificar profunditats ocultes a la política que les lectures superficials d’altres poden no ser capaces de copsar.¹⁰ En aquest nivell, la “política cultural” esdevé una sèrie de “textos” subjectes a interpretacions de l’analista concret més que un conjunt de pràctiques organitzatives concretes que cal analitzar, fins i tot si aquestes eren l’objectiu del gir polític dels estudis culturals (Bennett, 1996: 307-308).

Aquest enfocament és marcadament diferent del que adopta la ciència política. Tot i que no es deixa de reconèixer el contingut i la significació dels “textos”, en la ciència política l’enfocament general de l’anàlisi de la política cultural tendeix a adoptar formes força diferents (Gray, 2009). En primer lloc, la política cultural es pot veure simplement com el ventall d’activitats que escometen –o no– els governs en el camp de la “cultura”. El ventall d’activitats que els governs consideren dignes de rebre el seu suport també es pot entendre com una imatge dels valors i les ideologies subjacents a què donen suport els governs, i són certament producte de tries polítiques entre un ventall de formes i nivells de suport potencials que aquests poden oferir. En aquesta mena d’anàlisi, la política cultural és simplement qualsevol cosa que el govern diu que és, cosa que duu a una gran varietat de conjunts d’actuacions, organitzacions i tries específiques de cada país com a focus d’estudi (Gray, 1996: 214-215).

Tanmateix, és possible observar una línia d’anàlisi més complexa si es canvia el focus del que el govern etiqueta com a “política cultural” a un enfocament en què la política cultural es defineix com “les accions que un estat [...] pren que afecten la vida cultural del seus ciutadans” (Mulcahy, 2006: 267).¹¹ Aquesta versió ampliada desplaça l’atenció cap a una sèrie d’activitats, com les polítiques dels mitjans de comunicació i de l’educació, que normalment poden no ser considerades pels mateixos governs com a part de les seues pròpies polítiques culturals (vegeu, per exemple, l’informe del Parlament Europeu (2006) sobre el finançament i la despesa dels estats en el sector cultural dels estats membres de la Unió Europea, on s’equiparaven de facto les “arts” i la “cultura”, i la política cultural amb la política de les arts, més que amb nocions més àmplies d’una cultura pública o fins i tot amb qualsevol altra forma de política cultural).

Si bé el focus general en cada cas tendeix a situar-se en les actuacions i les tries dels governs i les institucions del sector públic, això no implica que aquestes constituïsquen els límits absoluts de les recerques de la ciència política quant a la “política cultural”, fins i tot quan la major part del treball que es duu a terme dins de la disciplina tendisca a mantenir-se dins d’aquests límits. En aquest sentit, algunes de les conclusions procedents de la tradició dels estudis culturals, que generalment té una concepció molt més àmplia del camp, podrien obrir nous àmbits de recerca per als investigadors en ciència política. Certament, el fet de concentrar-se en el component cultural de les polítiques governamentals que normalment no es consideren “culturals” eixamplaria la perspectiva política cap a l’anàlisi de les polítiques.

Els enfocaments sociològics de la política cultural tendeixen a estar relativament poc desenvolupats;

10. McGuigan (2004: 90) veu la Cúpula del Mil·lenni britànica com “una decepció malgrat els incansables esforços dels visitants per fer-la millor del que realment és”. En aquest cas, l’analista, evidentment, sap millor que els visitants de què anava “realment” la Cúpula. Com a exemple de la perspectiva “elitista” que els estudis culturals tenen tanta voluntat d’atacar, aquest resulta difícil de superar.

11. Es podria argumentar que totes les polítiques governamentals tenen un efecte cultural en un sentit o en un altre. Això convertiria, de fet, totes les polítiques públiques en culturals. En aquest punt, també s’aplica l’objecció que es fa a alguna recerca sociològica pel fet de ser tan incloent que es perd el que resulta específicament “cultural” d’aquestes polítiques.

gran part del treball de la sociologia cultural tendeix o bé a l'anàlisi semiològica de la formació i l'ús del significat individual i grupal (Alexander, 2006), o bé al desenvolupament de treball dins del marc de la sociologia de les arts (Alexander, 2003), de manera que no es presta massa atenció a aspectes de polítiques en un sentit ampli. Els casos en què sorgeix la "política" semblen estar relacionats en gran mesura amb l'ús del terme en la bibliografia dels estudis culturals (on la "política cultural" té a veure, a grans trets, amb la "cultura pública" de Mulcahy) (per exemple Jones, 2007), amb referències esporàdiques en què la política cultural s'identifica amb les polítiques governamentals sobre les arts (Alexander i Rueschmeyer, 2005). En qualsevol dels dos casos, les anàlisis dutes a terme no s'allunyen particularment dels interessos tradicionals dels estudis culturals o de la sociologia en general. Això implica un subdesenvolupament de la bibliografia sociològica quant a l'anàlisi de la política cultural, però dir això seria injust en la mesura que gran part del treball dins de la sociologia que tracta d'aspectes "culturals" –per exemple, l'anàlisi d'audiències i d'hàbits d'oci, i el creixent interès en els conceptes de capital cultural que segueixen Bourdieu (1993)– té un gran nombre d'implícacions polítiques, fins i tot quan aquest no és el principal punt de discussió o anàlisi. Tot amb tot, en la bibliografia sociològica estàndard, la focalització directa en problemes de política cultural explícits *per se* resulta limitada.

La bibliografia econòmica sembla estar molt més desenvolupada en aquest sentit, encara que, en sintonia amb la qüestió de com es defineix la "cultura" dins de la disciplina, molt té a veure amb les "arts" i no amb una concepció més àmplia de la "cultura". L'enfocament general adoptat implica l'anàlisi de l'aplicació d'eines econòmiques concretes –usades com a part d'una política econòmica governamental general, com ara les polítiques fiscals– a aspectes concrets variats de la producció cultural (vegeu, per exemple, Towse, 1997a, 1997b, 2003; O'Hagan, 1998; Frey, 2003). En aquest sentit, el focus se situa en polítiques econòmiques concretes que creen i usen els governs per a objectius culturals o dins

de l'àmbit cultural, més que no pas el contingut d'aquestes polítiques pròpiament.

Tanmateix, hi ha un segon tema que deriva de les qüestions normatives de si és adequada la implicació de l'estat en la creació i la gestió de les polítiques econòmiques per a les arts i els afers culturals, i, en general, implica la consideració de l'estatut públic o del caràcter innegablement profitós de les arts i la cultura, o la preocupació més àmplia sobre les qüestions del valor cultural per si mateix (Cowen, 1998; Throsby, 2001). Aquest tema té una naturalesa diferent als habituals en altres enfocaments de l'anàlisi de la política cultural per tal com explícitament suscita l'interès sobre els sistemes de valor subjacents que es poden usar per a justificar o no una actuació estatal en aquest àmbit. Encara que aquests interessos normatius també es poden trobar en la filosofia política i en la ciència política, l'atenció que rep en el marc de l'economia és notable, especialment pel caràcter àmpliament insidiós dels arguments que pot generar.

Quant al tema de com es defineix la "cultura" entre disciplines, hi ha algunes semblances segons com s'entenga una mateixa política cultural. Així, des d'una perspectiva general, un dels elements essencials per a aquesta comprensió té a veure amb el que fan els governs pel que fa a les polítiques que duen a terme, encara que no hi ha un acord general respecte a si simplement incorporar el que els mateixos governs defineixen com a "polítiques culturals" o anar més enllà, cap al contingut cultural de qualsevol política pública, explícitament cultural o no (Mulcahy, 2006; Ahearne, 2008).

Hi ha també una segona visió de la política cultural que té a veure amb el paper en l'àmbit de la cultura del sector privat, les organitzacions religioses i de voluntariat (així com els individus i els grups de la societat civil en general). Els interessos que s'estan desenvolupant en aquest àmbit, en concret en l'antropologia i en la sociologia, poden no ser especialment nous, perquè han estat un pilar dels historiadors de la cultura de fa temps (vegeu, per exemple, Brewer, 1997; Bashford i Langley, 2000;

Blanning, 2002; Black, 2005; Burke, 2008), però contribueix a eixamplar l'àmbit de l'anàlisi de la política cultural més enllà dels confins relativament estrets de l'acció o la inacció de l'estat. Tanmateix, en tots dos casos, no pot sorprendre que la forma com es fa l'anàlisi d'aquests aspectes estiga potencialment oberta a una varietat de metodologies desenvolupades per a enfocaments disciplinaris i analítics específics que han adoptat els investigadors de l'àrea.

METODOLOGIES D'ANÀLISI

La distinció entre metodologies positivista, interpretativa i realista que hem esmentat abans és el punt de partida de la discussió que presentem ara, però també és possible oferir visions alternatives. Els punts generals sobre les posicions definidores en disciplines diverses que hem comentat poden perjudicar alguns exemples dins de cada disciplina, però una discussió general sobre la metodologia probablement faria molt més mal. Resulta qüestionable l'afirmació general segons la qual la bibliografia econòmica deriva d'una postura positivista, la dels estudis culturals d'una postura interpretativa i la de la sociologia i la ciència política d'una posició realista; també seria bastant il·lustratiu en aquest sentit com cadascuna d'aquestes disciplines s'enfronta a aquesta afirmació. Malgrat tot, pot resultar útil com a mostra de semblances i diferències més àmplies entre disciplines, més que com a afirmació definitiva de tendències metodològiques disciplinàries.

En el cas dels estudis culturals i de l'economia, sembla haver-hi preferències clares aplicables a totes les anàlisis dins d'aquestes disciplines. En els estudis culturals, aquesta preferència sembla correspondre a un conjunt d'enfocaments interpretatius i qualitatis diferenciables (vegeu, per exemple, Alasuutari, 1995; Murdock 1997) que sovint s'alia amb un conjunt concret de preferències polítiques (per a una explicació i exemplificació d'això, vegeu Stevenson, 2004). En el cas de l'economia, per contra, la característica central és una mentalitat qualitativa i distintivament positivista que es relaciona de forma clara amb

interessos empírics (vegeu Frey, 2003: 6-8). La raó per a veure la sociologia i la ciència política com a disciplines que ocupen un marc més realista es troba en la gran multiplicitat d'enfocaments que inclouen: totes dues cobreixen l'espectre d'enfocaments potencials des del positivista a l'interpretatiu, al constructivista social, al normatiu, amb una elecció metodològica determinada per les qüestions que l'analista vol tractar, cosa que és també un tret central del realisme metodològic (vegeu Sayer, 2000: 19). Aquesta ortodòxia en l'enfocament permet el desenvolupament potencial d'un ampli ventall d'explicacions de polítiques culturals concretes en la bibliografia de la sociologia i la ciència política en què la tria és conseqüència de fins a quin punt responen bé a les preguntes que ha plantejat l'analista. És cert que pot semblar que la sociologia i la ciència política usen un ventall molt més gran d'estratègies metodològiques que els estudis culturals i l'economia.

És clar que aquestes diferències en el nivell metodològic donen lloc a concepcions bastant diferenciades de per a què existeixen les polítiques culturals, com i per què es creen, vehiculen i avaluen, i què es pot deduir de l'anàlisi de polítiques concretes (Rose, 1993). Segons això, més que un resum de tendències generals dins de les disciplines, cal una consciència de les metodologies concretes emprades en l'estudi de les polítiques culturals com a base per a entendre els aspectes concrets que han mostrat els diferents analistes emprant diverses eines.

Si acceptem que cada metodologia produeix resultats que no es poden descobrir usant els altres enfocaments, podem obtenir encara més beneficis. En el pitjor dels casos, podem desenvolupar una concepció més àmplia dels interessos de la política cultural simplement examinant els resultats de les recerques realitzades amb l'ús dels mètodes d'altres disciplines (o fins i tot diferents metodologies en una mateixa disciplina). La incapacitat de reconèixer que les febleses percebudes en una disciplina sovint tenen a veure amb les metodologies que s'hi usen, i no tant en les mateixes disciplines, també pot servir per a limitar crítiques injustes des d'altres disciplines, cosa que sovint es constata en l'àrea de les polítiques

culturals.¹² Si acceptem que cap disciplina té el monopoli del coneixement en el camp de l'anàlisi de les polítiques culturals i si acceptem també que hi ha diferències metodològiques entre aquestes i dins de cadascuna segons el que estudien i com ho fan, almenys potencialment, podrem obtenir una comprensió major de la totalitat de l'àrea d'anàlisi de la política cultural.

Que això és un problema real en el món de l'anàlisi de la política cultural es pot demostrar amb una anàlisi bibliomètrica dels articles publicats en la revista *International Journal of Cultural Policy*, pertanyents a escoles diferents i que tracten temes relacionats amb les indústries creatives, la planificació cultural, les ciutats culturals, la democràcia, l'esfera pública i la cultural i la política cultural "tradicional" en les variants britànica i francesa (Frenander, 2008). És molt probable que la força de les fronteres disciplinàries en la recerca acadèmica tinga impacte en la creació i el reforçament d'aquestes tendències, atés que els economistes culturals que escriuen per a altres economistes culturals en *Journal of Cultural Economics*, o els sociòlegs culturals que escriuen en *Cultural Sociology* per a altres sociòlegs culturals, per exemple, no estan especialment preocupats per com enfoquen aspectes semblants altres disciplines, en la mesura que no constitueixen la seua audiència principal (vegeu la discussió sobre el tribalisme acadèmic inclosa en Becher i Trowler, 2001).

En aquest sentit, es posa en joc una *purdah* acadèmica autogeneradora que pot condicionar l'intent de pensar, i d'analitzar amb més amplitud de mires. Un esforç conscient per superar els límits de les

disciplines individuals podria resultar potencialment beneficiós per a una comprensió de la política cultural més àmplia que la que ofereix cada disciplina separadament.

REMARQUES FINALS

Aquest article és només una revisió preliminar d'un tema que hauria de ser de notable interès per a tots els que conreen els camps de l'anàlisi de la política cultural. La gran varietat del treball que pot contribuir a una comprensió dels temes de la política cultural genera tot un seguit de preguntes sobre quines són les metodologies escaients en un tema de recerca que pot semblar comú, almenys a primer colp d'ull. Les diferències entre disciplines segons com entenen el que investiguen, i també segons les metodologies preferides, comporten importants problemes ontològics i epistemològics pel que fa a la transposició de les conclusions d'una disciplina en el context d'una altra. Així, no pot ser que els analistes trien d'un seguit de metodologies i resultats de recerca disponibles sense ser conscients d'aquests problemes teòrics i de com poden restringir els camins d'anàlisi potencials que tenen al davant.

D'acord amb el títol d'aquest article, per a analitzar la política cultural hi ha clarament un ventall "incoregible" d'enfocaments que *poden* efectivament ser adoptats i, a més, no hi ha cap mecanisme per a determinar si un enfocament és, en sentit absolut, "millor" o "pitjor" que un altre. Les decisions sobre quin conjunt d'eines metodològiques s'adoptaran queden determinats, si som realistes, pel tema d'estudi que es vol investigar i la mena de qüestions que l'analista vol respondre. El fet que aquestes eleccions poden servir també per a tancar-se a altres formes d'anàlisi indica que *hi ha* un element d'incompatibilitat entre disciplines i enfocaments. El que seria una pèrdua per a l'anàlisi de la política cultural seria permetre que aquestes considerables diferències entre formes d'anàlisi portaren a ignorar sistemàticament la recerca que s'ha fet usant eines diverses i a partir de diferents rerefons disciplinaris

12. La queixa habitual des dels estudis culturals, per exemple, que disciplines com l'economia ignoren qüestions de valor no és certa si ens hi aproximem des de l'angle d'aquesta disciplina, en què les qüestions de valor són, de fet, centrals per al que fa la disciplina, especialment en les variants marxistes. Tanmateix, el que s'entén per "valor" en cada disciplina continua essent un aspecte que suscita bastant de debat i és un problema tant metodològic com de definició. Novament, la queixa habitual sobre "l'elitisme" procedent de la bibliografia dels estudis culturals no ajuda en el context de la ciència política, on l'elitisme i el neoeelitisme són enfocaments analítics més que no un conjunt d'acusacions.

dels quals és possible aprendre, fins i tot quan no poden ser adoptats per a un ús immediat. La millor comprensió dels aspectes teòrics, de definició i metodològics subjacents que ha posat de manifest aquest article pot tenir un ús major per a l'anàlisi de la política cultural que una demarcació continuada entre disciplines i el consegüent fracàs en la possibilitat d'eixir-se'n de les fronteres disciplinàries, actitud que sembla arrelar-se cada vegada més.

Com a mínim, caldria que els investigadors esdevingueren molt més sofisticats des del punt de vista teòric i metodològic del que són ara, si realment han d'usar el ventall de resultats produïts a partir de perspectives disciplinàries diferents. Excepte si –o fins que– la política cultural es convertisca en una disciplina diferenciada, cosa que demanaria un desenvolupament teòric específic adreçat explícitament al tema d'estudi molt major del que trobem actualment, els analistes no tenen més remei que usar les eines concretes disponibles procedents de contextos disciplinaris concrets. Tota una altra qüestió és si cal escometre aquesta tasca disciplinària específica com a “política cultural”. Les fortesales de l'actual pluralitat de disciplines i metodologies emprades en l'anàlisi de la política cultural inclou el desenvolupament de formes d'anàlisi que es basen en la naturalesa essencialment controvertida del concepte nuclear implicat, el de “cultura”, cosa que ofereix potencial per a copsar, si més no, les múltiples formes i dinàmiques polítiques que s'hi inclouen, en comptes de tancar l'anàlisi en límits més restrictius. Al costat d'això, el desenvolupament d'idees i models de polítiques, com la política per adjunció –*policy attachment*– (Gray, 2002), la política cultural ritual (Royseng, 2008) i les polítiques explícites/implícites (Ahearne, 2008), més que ser un simple transposició d'idees o models de disciplines concretes i individuals a l'àmbit cultural, mostra un potencial per a l'anàlisi creativa que sorgeix pel fet d'haver obert el camp. Resta com a qüestió oberta fins a quin punt aquests desenvolupaments haurien estat possibles en un paradigma de recerca kuhniana qualsevol (Kuhn, 1970), i podria ser de més ajuda una visió de la recerca en política cultural actual com a part d'un programa de

recerca a l'estil de Lakatos (Lakatos, 1970), obert a un ventall d'enfocaments analítics teòrics i metodològics, i no a un únic paradigma.

En aquest sentit cal un coneixement major i més detallat del que ofereixen aquests contextos, les preguntes que poden ajudar a respondre, els tipus d'explicacions del que s'esdevé dins de l'àmbit en què actuen i les explicacions de per què s'esdevenen aquestes coses, i, cosa igualment important, els àmbits on aquests contextos tenen limitacions, si n'hi ha. Només pot produir-se aquesta evolució essent conscients de tot el ventall de possibilitats d'anàlisi existents, excepte si preferim mantenir-nos en el nostre còmode refugi disciplinari i ignorar el que ens diuen els nostres col·legues investigadors.

AGRAÏMENTS

Vull agrair a Oliver Bennett i a Per Mangset els seus comentaris sobre una versió anterior d'aquest treball, a Geir Vestheim, Javier Stanziola, Lisanne Gibson i Kevin Mulcahy per les seues preguntes i als revisors anònims per les crítiques i el suport; la responsabilitat del contingut final és, en tot cas, exclusivament meua.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ahearne, J. (2008). Cultural policy explicit and implicit: a distinction and some uses. Comunicació presentada en *5th International Conference on Cultural Policy Research*, 20-24 d'agost, 2008, Istanbul.
- Alasuutari, P. (1995). *Researching culture: qualitative method and cultural studies*. Londres: Sage.
- Alexander, J. (2006). *The meanings of life: a cultural sociology*. Nova York: Oxford University Press.
- Alexander, V. (2003). *Sociology of the arts*. Oxford: Blackwell.
- Alexander, V. i Rueschmeyer, M. (2005). *Art and the state: the visual arts in comparative perspective*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Alford, R. i Friedland, R. (1985). *Powers of theory: capitalism, the state and democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Almond, G. i Verba, S. (1963). *The civic culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Baetens, J. (2005). Cultural studies after the cultural studies paradigm. *Cultural studies*, 19, 1-13.
- Bashford, C. i Langley, L (Eds.) (2000). *Music and British culture, 1785-1914: essays in honour of Cyril Ehrlich*. Oxford: Oxford University Press.
- Becher, T. i Trowler, P. (2001). *Academic tribes and territories*. 2a ed., Buckingham: The Society for Research into Higher Education/Open University Press.
- Bennett, O. (2004). Review essay: the torn halves of cultural policy research. *International journal of cultural policy*, 10, 237-248.
- Bennett, T. (1996). Putting policy into cultural studies. En J. Storey (Ed.), *What is cultural studies? A reader*. Londres: Arnold, 307-321.
- Bennett, T. (1998) *Culture: a reformer's science*. Londres: Sage.
- Bennett, T. (2007). The work of culture. *Cultural sociology*, 1, 31-47.
- Bennett, T. i Silva, E. (Eds.) (2006). Culture, taste and social divisions in contemporary Britain. *Cultural trends*, 15 (2/3), 87-244.
- Black, J. (2005). *Culture in eighteenth-century England*. Londres: Hambledon Continuum.
- Blanning, T. (2002). *The culture of power and the power of culture: old regime Europe, 1660-1789*. Oxford: Oxford University Press.
- Bloomfield, J. i Bianchini, F. (2004). *Planning for the intercultural city*. Stroud: Comedia.
- Bourdieu, P. (1993). *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. Londres: Routledge.
- Brewer, J. (1997). *The pleasures of the imagination*. Londres: Fontana.
- Burke, P. (2008). *What is cultural history?* 2a ed., Cambridge: Polity.
- Burrell, G. i Morgan, G. (1979). *Sociological paradigms and organisational analysis*. Londres: Heinemann.
- Cowen, T. (1998). *In praise of commercial culture*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Craik, J. (2005). Dilemmas in policy support for the arts and cultural sector. *Australian journal of public administration*, 64 (4), 6-19.
- Craik, J. (2007). *Re-visioning arts and cultural policy: current impasses and future directions*. Canberra: ANU E-Press.
- Crothers, L. i Lockhart, C. (2000). *Culture and politics: a reader*. Nova York: St. Martin's Press.
- Deakin University (2008). *Arts management journal ratings*. (en línia) <http://www.deakin.edu.au/buslaw/clmr/arts/arts-journals.php> [Consulta el 13 de novembre de 2016].
- Dunleavy, P. i O'Leary, B. (1987). *Theories of the state*. Basingstoke: Macmillan.
- Evans, B. (2001). *Cultural planning: an urban renaissance?* Londres: Routledge.
- Frenander, A. (2008). What are they doing, the cultural policy researchers? Or, the theoretical universe of cultural policy research. Comunicació presentada en *5th International Conference on Cultural Policy Research*, 20-24 d'agost, 2008, Istanbul.
- Frey, B. (2003). *Arts and economics: analysis and cultural policy*. 2a ed., Berlín: Springer.
- Gallie, W. (1955-56). Essentially contested concepts. *Proceedings of the Aristotelian society*, 56, 167-198.
- Gray, C. (1996). Comparing cultural policy: a reformulation. *European journal of cultural policy*, 2, 213-222.

- Gray, C. (2002). Politics and culture: reformulating the problem. Comunicació presentada en *52nd Annual Conference of the Political Studies Association*, 5-7 d'abril, 2002, Aberdeen (Regne Unit).
- Gray, C. (2003). The Millennium Dome: 'falling from grace'. *Parliamentary affairs*, 56 (3), 441-455.
- Gray, C. (2009). Managing cultural policy: pitfalls and prospects. *Public administration*, 87 (3), 574-585.
- Gray, C. i Hugoson, R. (2004). Culture. En H. Compston (Ed.), *Handbook of public policy in Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 365-372.
- Hall, S. i Jefferson, T (Eds.) (1976). *Resistance through rituals: youth subcultures in postwar Britain*. Londres: Harper Collins.
- Hay, C. (2002). *Political analysis: a critical introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Heilbrun, J. i Gray, C. (1993). *The economics of art and culture: an American perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hesmondhalgh, D. (2002). *The cultural industries*. Londres: Sage.
- Huntington, S. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Nova York: Simon & Schuster.
- Jones, P. (2007). Beyond the semantic 'big bang': cultural sociology and an aesthetic public sphere. *Cultural sociology*, 1, 73-95.
- Knill, C. (1998). European policies: the impact of national administrative traditions. *Journal of public policy*, 18, 1-28.
- Kuhn, T. (1970). *The structure of scientific revolutions*. 2a ed., Chicago: University of Chicago Press.
- Lakatos, I. (1970). The methodology of scientific research programmes. En I. Lakatos i A. Musgrave (Eds.), *Criticism and the growth of knowledge*. Cambridge: Cambridge University Press, 91-196.
- Lane, J.-E. i Ersson, S. (2002). *Culture and politics: a comparative approach*. Aldershot: Ashgate.
- Lewis, J. i Miller, T. (2003). Introduction. En J. Lewis i T. Miller (Eds.), *Critical cultural studies: a reader*. Oxford: Blackwell, 1-9.
- MacNeice, L. (1964). *Selected poems of Louis MacNeice*. Londres: Faber & Faber.
- McGuigan, J. (1992). *Cultural populism*. Londres: Routledge.
- McGuigan, J. (1996). *Culture and the public sphere*. Londres: Routledge.
- McGuigan, J. (2004). *Rethinking cultural policy*. Maidenhead: Open University Press.
- McGuigan, J. (2006). Richard Hoggart: public intellectual. *International journal of cultural policy*, 12, 199-208.
- McGuigan, J. i Gilmore, A. (2002). The Millennium Dome: sponsoring, meaning and visiting. *International journal of cultural policy*, 8, 1-20.
- Milner, A. i Browitt, J. (2002). *Contemporary cultural theory*. 3a ed., Londres: Routledge.
- Moses, J. i Knutsen, T. (2007). *Ways of knowing: competing methodologies in social and political research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mulcahy, K. (2006). Cultural policy. En B. Peters i J. Pierre (Eds.), *Handbook of public policy*. Londres: Sage, 265-279.
- Murdock, G. (1997). Thin descriptions: questions of method in cultural analysis. En J. McGuigan (Ed.), *Cultural methodologies*. Londres: Sage, 178-192.
- O'Hagan, J. (1998). *The state and the arts: an analysis of key economic policy issues in Europe and the United States*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Parlament Europeu (2006). *Financing the arts and culture in the European Union*. Brussel·les: Unió Europea.
- Rose, R. (1993). *Lesson drawing in public policy: a guide to learning across space and time*. Chatham: Chatham House.
- Royseng, S. (2008). The ritual logic of cultural policy. Comunicació presentada en *5th International Conference on Cultural Policy Research*, 20-24 d'agost, 2008, Istanbul.
- Sabatier, P. (Ed.) (2007). *Theories of the policy process*. Boulder, CO: Westview Press.
- Sayer, A. (2000). *Realism and social science*. Londres: Sage.
- Scullion, A. i Garcia, B. (2005). What is cultural policy research? *International journal of cultural policy*, 11, 113-127.
- Singh, R. (2003). *Contemporary American politics and society*. Londres: Sage.
- Stevenson, D. (2004). "Civic gold" rush: cultural planning and the politics of the third way. *International journal of cultural policy*, 10, 119-131.
- Storey, J. (1998). *An introduction to cultural theory and popular culture*. 2a ed., Athens: University of Georgia Press.
- Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Towse, R (Ed.) (1997a). *Cultural economics: the arts, the heritage and the media industries*. Vol. 1. Cheltenham: Edward Elgar.
- Towse, R (Ed.) (1997b). *Cultural economics: the arts, the heritage and the media industries*. Vol. 2. Cheltenham: Edward Elgar.
- Towse, R (Ed.) (2003). *A handbook of cultural economics*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Williams, R. (1961). *The long revolution*. Londres: Chatto & Windus.
- Williams, R. (1981). *Culture*. Glasgow: Fontana.
- Wright, S. (1998). The politicization of culture. *Anthropology today*, 14 (1), 7-15.

NOTA BIOGRÀFICA

Clive Gray és professor d'Estudis sobre Polítiques Culturals i director del Màster de Política i Gestió Cultural Internacional. La seua recerca s'ha centrat en l'anàlisi de les polítiques museístiques i d'exposicions; l'ontologia, epistemologia i metodologia de la investigació en polítiques culturals; i en l'organització i la gestió de la política cultural per part de l'estat. Ha publicat àmpliament sobre aquests temes en llibres i revistes acadèmiques com *The International Journal of Cultural Policy*, *Museum Management and Curatorship*, *Cultural Trends*, *Public Administration* i *Public Policy Administration*. El seu darrer llibre, *The Politics of Museums*, ha estat publicat 2015 per Palgrave Macmillan.

